

TARJIMONNING SOXTA DO'STLARI

Abdirasulova Umida Abdirizvon qizi

Termiz Davlat Universiteti

abdirasulovaumida1@.com

Ramazonov Shohruh Nusratillo o'g'li

TerDu Xorijiy filologiya fakulteti

Ingliz tili va Adabiyoti kafedra o'qituvchisi

Annotatsiya : *Tarjimonning soxta do'stlari (kalka fransuzcha: faux amis), yoki tillararo omonimlar (tillararo paronimlar) — ikki tildagi imlo yoki talaffuzda o'xshash bo'lgan, ko'pincha kelib chiqishi umumiy, ammo ma'nosi boshqacha bo'lgan juft so'zlar. Tarjimonning soxta do'stlari matnni noto'g'ri tushunish va noto'g'ri tarjima qilishga olib kelishi mumkin. Ularning ba'zilari o'zlashtirilgandan so'ng so'zning ma'nosi tillardan birida o'zgarganligi sababli shakllangan, boshqa hollarda esa o'zlashtirish umuman ro'y bermay, so'zlar qaysidir qadimiy tilda umumiy ildizdan kelgan, lekin turli ma'nolarga ega; ba'zan ohangdorlik mutlaqo tasodifiy bo'ladi. Shuningdek bu maqolada yozuvda va grammatikada tarjimonning soxta do'stlari haqida ma'lumot berilgan.*

Kalit so'zlar: *leksik birlik, varvarizm, transkripsiya, ekvivalent, polisemantik, leksik kognat, orfoepik xato.*

Abstract: *A translator's false friends (French: faux amis), or cross-linguistic homonyms (cross-linguistic paronyms), are pairs of words that are similar in spelling or pronunciation in two languages, often with a common origin but different meanings. A translator's false friends can lead to misunderstanding and misinterpretation of the text. Some of them were formed due to the fact that the meaning of the word changed in one of the languages after assimilation, and in other cases, assimilation did not occur at all, the words came from a common root in some ancient language, but have different meanings; sometimes the melody is completely random. This article also provides information about the translator's false friends in writing and grammar.*

Key words: *lexical unit, barbarism, transcription, equivalent, polysemantic, lexical cognate, orthoepic mistake.*

Tarjimonning soxta do'stlarining— bu turli tillarda ichki shakli bo'yicha mos keladigan, ammo butunlay boshqacha ma'noga ega bo'lgan leksik birliklar (so'z va so'z birikmalari) hisoblanadi: inglizcha: high time — „vaqt keldi“ (It's high time to do something — „Biror narsa qilish vaqti keldi“) va nemischa: Hochzeit — „to'y“ ma'nosini anglatadi.

Tarjimonning soxta do'stlaridan farqli o'laroq, ikkita tilda bir xil ma'no va o'xshash tovushga ega bo'lgan so'zlar ham mavjud. Kelib chiqishi bo'yicha qarindosh bo'lgan bunday „tarjimonning haqiqiy do'stlari“ leksik kognatlar deb ataladi. Tarjimonning soxta do'stlarining yana bir alohida holati — bu turli tillarda ichki shakli bo'yicha mos keladigan, ammo butunlay boshqacha ma'noga ega bo'lgan leksik

birliklar (soʻz va soʻz birikmalari) hisoblanadi: inglizcha: high time — „vaqt keldi“ (It's high time to do something — „Biror narsa qilish vaqti keldi“) va nemischa: Hochzeit — „toʻy“ maʼnosini anglatadi.

Tarjimonning soxta doʻstlaridan farqli oʻlaroq, ikkita tilda bir xil maʼno va oʻxshash tovushga ega boʻlgan soʻzlar ham mavjud. Kelib chiqishi boʻyicha qarindosh boʻlgan bunday „tarjimonning haqiqiy doʻstlari“ leksik kognatlar deb ataladi. Avlod tillarida bobo tilidagi bir soʻzning maʼnosi turli yoʻnalishlarda rivojlanishi mumkin. Bu oxir-oqibatda turli xil yaqin tillarda uning leksik maʼnosida nomuvofiqliklarning paydo boʻlishiga olib keladi.

Masalan, gift soʻzi ingliz tilida sovgʻa, tuhfa degan maʼnoni anglatadi (shu jumladan „isteʼdod“, „iqtidorlilik“ maʼnolarini ham bildiradi), nemis tilida esa — zahar, ogʻu. Shunga koʻra, ingliz tilida gifted — qobiliyatli, nemis tilida Giftig — zaharli degan maʼnoni anglatadi. Ushbu keng tarqalgan umumnemis soʻzining asl maʼnosi „berilgan narsa“ hisoblanadi.

Tarixiy taraqqiyot jarayonida soʻzning leksik maʼnosi kengayishi ham, torayishi ham mumkin.

Yozuv tizimlarida tarjimonning soxta doʻstlari chet el nomlari va varvarizmlarning notoʻgʻri talaffuzi yoki notoʻgʻri transkripsiyasiga, boshqa tillarda oʻqish qoidalarini notoʻgʻri yodlash va boshqa orfoepik xatolarga olib kelishi mumkin.

Polsha digrafi SZ [sh] deb, bitta S harfi [s] deb talaffuz qilinadi, venger tilida esa, aksincha, digraf sz va s harflari mos ravishda [s] va [sh] deb talaffuz qilinadi.

CH digrafi turli tillarda ham har xil oʻqiladi: ispan va galisiyaliklar tillarida — Ch, fransuz, portugal va breton tillarida — Sh, nemis, niderland, litva, polyak, chex, slovak, vallyiy, irland va gel tillarida — X, italyanacha, katalan, rumin tilida — K kabi talaffuz qilinadi; ingliz tilida u asl ingliz tilidagi soʻzlarda, shuningdek, ispan tilidan olingan olinma soʻzlarda Ch sifatida, aksariyat olinmalarda, birinchi navbatda yunon, lotin va nemis tillaridan olinganlarda K sifatida, fransuzcha olinmalarda Sh sifatida Turli tillarda bir xil grammatik shakl butunlay boshqacha funksiyalarga ega boʻlishi mumkin.

Shunday qilib, masalan, ingliz tilidagi mukammal (I have read a book) oʻtmishda sodir boʻlgan va nutq momentiga bevosita taʼsir koʻrsatadigan, yaʼni u bilan chambarchas bogʻliq (oddiy oʻtgan zamondan farqli oʻlaroq) harakatni bildiradi. (I read a book), bu harakatni bildiradi, oʻtmish bilan butunlay bogʻliq va nutq momenti bilan hech qanday aloqasi yoʻq). Nemis tilidagi mukammal (Ich habe das gemacht) oʻtgan zamonning soʻzlashuv shaklini bildirsa (book imperfect — Ich machte das — oʻtgan hikoya zamonini bildiruvchi) farqli oʻlaroq. Boshqa tomondan, ingliz tilida nemis tilidagi kabi bir xil soʻz tartibi bilvosita passiv harakatni bildiradi: jumla inglizcha: I have this article translated degan maʼnoni anglatadi „Men bu maqolani tarjima qildim“ — farqli oʻlaroq, I have translated this article, yaʼni „men (oʻzim) ushbu maqolani tarjima qildim“. Shuning uchun, bu jumlaning nemis tiliga Ich habe diesen Artikel übersetzen lassen emas, balki Ich habe diesen Artikel übersetzt tarjima qilish kerak.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, tarjimada soʻz maʼnolarini taxminiy tarjima qilishga yoʻl qoʻyilmaydi. Soʻz va uning maʼnolarini tarjimon yaxshi bilishi yoki ularni lugʻatdan topishi shart. Aks holda tarjimon “tarjimonning soxta doʻstlari” tuzogʻiga tushishi muqarrar.

Yuqorida taʼkidlaganimizdek, asliyatdagi soʻzga qisman toʻgʻri keladigan ekvivalentni topish koʻpincha tarjima qilishda muammo yaratadi. Bunday soʻzlar odatda polisemantik, yaʼni koʻpmaʼnoli hisoblanadi. Soʻz maʼnosining qaysi biri qoʻllanilganini aniqlash tarjimonning birinchi galdagi vazifasi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. https://uz.wikipedia.org/wiki/Tarjimonning_soxta_do%27stlari.
2. Akulenko, V.V. Tarjimonning yolgʻon doʻstlari haqida. [Elektron manba] -<http://linguistic.ru/index.php?Id=79&op=kontent>
3. Borisova L.I. Tarjimonning yolgʻon doʻstlari. - M., 2005 yil
4. "Tarjimonning yolgʻon doʻstlari." [Elektron manba] -<http://ru.wikipedia.org/wiki/>
5. Aliboyeva, Nigina. "SELECTION OF SPECIAL TRANSLATION METHODS FOR ADEQUATE INTERPRETATION OF CHILDREN'S LITERATURE". Scientific Collection "InterConf" 120 (2022):121-124.
6. ALIBOYEVA, NIGINA ALISHER QIZI. "APPROACHES TO THE ANALYSIS OF LITERARY TEXT TRANSLATION IN MODERN TRANSLATION STUDIES." THEORETICAL & APPLIED SCIENCE Учредители: Теоретическая и прикладная наука 7 (2022): 140-144.
7. Aliboyeva, Nigina Alisher Qizi. "The direct translation of roald dahl's novel "matilda" into Uzbek language." Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities 12.9 (2022): 77-80.
8. Aliboyeva, Nigina Alisher Qizi. "LITERARY TRANSLATION OF CHILDREN'S LITERATURE." CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PHILOLOGICAL SCIENCES 4.07 (2023): 21-25.
9. ALIBOYEVA, NIGINA ALISHEROVNA. "CHILDREN'S FICTION IS ONE OF THE MOST IMPORTANT FACTORS IN THE FORMATION OF A CHILD AS A PERSONALITY." АКТУАЛЬНЫЕ НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ Учредители: Общественная организация "Институт социальной трансформации": 28-30.
10. Javliyev, M. O. O. G. L. (2021). "ONA VATAN" KONSEPTINI O'RGANISHDA MAQOL-MATALLAR VA HIKMATLI SO'ZLARNING O'RNI, ULARNING MILLIY-MADANIY KONSEPTUAL BELGILARI. Academic research in educational sciences, 2(11), 716-722.
11. Javliyev, M. O. O. G. L. (2022). "ONA VATAN" KONSEPTINING AFORIZMLAR VA MATNLAR YORDAMIDA TURLI TILLARDA IFODALANISHI. Academic research in educational sciences, 3(11), 514-519.
12. Odil o'g'li, J. M. (2023). VERBALIZATION OF "MOTHERLAND" CONCEPT BY MEANS OF LEXICAL AND PHRASEOLOGICAL UNITS.
13. Javliyev, M. (2022). «Ona Vatan» konseptining turli vositalar va tushunchalar yordamida talqin qilinishi. Scientific Collection «InterConf», (135), 206-210.